

נב-א מתניתין:

תינוקת שהביאה שתי שערות [לאחר שמלאו לה י"א שנים ויום אחד למאן דאמר "תוך הפרק כלאחר הפרק", או לאחר שמלאו לה י"ב שנים ויום אחד למאן דאמר "תוך הפרק כלפני הפרק"] הרי היא גדולה, ואם נפלה ליבום הרי היא או חולצת או מתייבמת.

וחיבת בכל מצות האמורות בתורה בתור גדולה.

וכן תינוק שהביא שתי שערות [בגיל י"ב שנה ויום אחד או בגיל י"ג שנה ויום אחד, כפי המבואר בתינוקות] הרי הוא גדול. ולכן הוא חייב בכל מצות האמורות בתורה.

והוא ראוי להיות בן סורר ומורה משיביא שתי שערות, עד שיקיף זקן [משום שלפני שהביא שתי שערות הרי הוא קטן ואינו בן עונשים, ולאחר שהקיף זקן הוא כבר ראוי להוליד. והתורה אמרה "בן" סורר ומורה להוציא מי שראוי להיות אב].

ומבאר התנא של משנתנו באיזה זקן אמרו חכמים ש"משיקיף" שוב אינו נעשה בן סורר ומורה,

משיקיף הזקן התחתון ולא הזקן העליון.

אלא, שדברו חכמים בלשון נקיה, ומשום כך לא אמרו במפורש "עד שיקיף הזקן התחתון", עד שבא התנא של משנתנו וביארו.

תינוקת שהשיאוה אמה או אחיה בנושואין דרבנן, יכולה למאן בהיותה קטנה בקידושיה, ולעקור אותם מבלי שתצטרך גט. אבל אם לא מיאנה עד שכבר שהביאה שתי שערות, שוב אינה יכולה למאן ולעקור בכך את נישואיה מדרבנן.

רבי יהודה אומר: יכולה היא למאן אפילו אחר שתביא שתי שערות, עד שירכה השחור! עד שישחיר אותו המקום מרוב שערות.

גמרא:

דנה הגמרא: **וכיון דתנן** תינוקת שהביאה שתי שערות חייבת בכל מצוות האמורות בתורה, הרי פשוט שהיא כגדולה לכל דבר, ואם כן זה שלמדנו "או חולצת או מתייבמת", למה לי?

ומשנינן: **לאפוקי מדרבי יוסי. דאמר:** "איש" כתוב בפרשה של חליצה ולא "אשה", ולפיכך רק יבם קטן התמעט מחליצה [כמו שנאמר "אם לא יחפוץ האיש"]. **אבל אשה, בין גדולה ובין קטנה,** שנפלה לפני יבם, חולצת! קא משמע לן התנא של משנתנו שאין הלכה כמותו, אלא **דאי אייתי החולצת שתי שערות, אין, ואי לא הביאה, לא תחלוץ!**

ומבארין: **מאי טעמא** חולק התנא של משנתנו על רבי יוסי, והרי "איש" כתוב רק

זאת אין מברכים, מה שאין כן בברכת הריח שכלל לא ראוי שיברך אחרי זה מפני שכלתה ההנאה, ואין זה דומה בטעם הדבר לברכת המצוות.

שנתעכל וכבר אין הנאה ממנו. והעיר בספר נזר הקודש שלפי זה קצת קשים דברי הגמרא שהתנא בא לרבות ריח, שאין זה דומה לברכת המצוות ששם היה ראוי לברך לאחריה ובכל

בחולץ ולא בחולצת?

משום שאשה דינה כאיש בכל מקום [חוץ ממקום שנתמעטה ממנו האשה בלימוד מיוחד].

ותו הוינן בה: כיון דתנא "וכן התינוק שהביא ב' שערות" [לאחר שכבר אמר תינוקת שהביאה שערות חייבת במצוות], הרי פשוט שכוונתו היא לומר שדין תינוק שהביא שתי שערות הוא כדין התינוקת שהביאה שערות. ואם כן, זה שהמשיך התנא לשנות ולומר "חייב בכל מצוות האמורות בתורה", למה לי?

וכי תימא, משום דקבעי למתני בהמשך "וראוי להיות בן סורר ומורה משהביא שתי שערות" חזר וכתב גם שחייב במצוות משהביא שתי שערות.

הרי גם דין זה עצמו מיותר הוא!

שהרי תנינא ליה כבר חדא זימנא במסכת סנהדרין: אימתי הוא בן סורר ומורה, משיביא שתי שערות ועד שיקיף זקן. התחתון ולא העליון, אלא שדברו חכמים בלשון נקייה!

ומשינינן: אין הכי נמי ששניהם מיותרים הם. אלא, אידי דפריש מילי דתינוקת, קמפרש נמי מילי דתינוק, אף על פי שלא מחדש בהם דבר.

שנינו במשנה: תינוקת שהביאה שתי שערות אינה יכולה למאן. רבי יהודה אומר עד שירבה השחור.

אמר רבי אבהו אמר רבי אלעזר: הלכה כרבי יהודה!

ומודה רבי יהודה, שאם נבעלה לאחר שהביאה שתי שערות [שהיא מתקדשת בביאה זו לבעלה מדאורייתא], ולכן שוב אינה יכולה למאן, על אף שעדיין לא השחיר השער.

הברוהי רב כהנא סבור למעבד עובדא כרבי יהודה ולהתיר לה למאן אפילו לאחר שהביאה שתי שערות, כיון שעדיין לא ריבה השחור, ואף על גב דנבעלה. שסברו שאינה מתקדשת בביאה זו לבעלה [משום שלא אמר לה במפורש "הרי את מקודשת לי בביאה זו לאשה"], ולא נתכוון לקדשה בכך, וכן היא לא הסכימה לכך].

אמר להו רב כהנא: וכי לא כך היה מעשה בכתו של רבי ישמעאל שבאת לבית המדרש למאן בבעלה, ובנה היה מורכב לה על כתפה.

ואותו היום הוזכרו דבריו של רבי ישמעאל בבית המדרש, שסובר שהיא יכולה למאן גם לאחר שהביאה שתי שערות ואפילו נבעלה, כיון שאין בדעתו לחזור ולקדשה בביאה אלא סומך על נישואיו הקודמים מדרבנן. ולכן יתכן שתמאן אפילו לאחר שתבעל בגדלותה ותוליד בן.

ובכתה בכייה גדולה בבית המדרש.

תמהו ואמרו: האם יתכן כי דבר שאמר אותו צדיק, יכשל בו זרעו?! [שמאזתה הלכה שפסק רבי ישמעאל בא מכשול לזרעו, שיוצא שהולידה בן ללא נישואין, כיון שבמיאון נעקרו קידושיה למפרע].

דאמר רב יהודה אמר שמואל משום רבי ישמעאל: אשה שמזנה תחת בעלה מצוונה,

שדר, שלח רבי יהודה נשיאה בלשא
[חייליו] ואפקה מבעלה השני [שנשאה אחר
שמיאנה בבעלה הראשון]!

אמר רב הסדא אמר מר עוקבא: זה שאמר
רבי יהודה שיכולה למאן עד שירבה השחור,
לא שירבה השחור ממש, אלא עד כדי שיהיו
שתי שערות שוכבות [ארוכות], ונראות
כמי שירבה השחור על הלבן.

רבא אמר: עד שיהיו שתי שערות המקיפות
משפה לשפה.

אמר רבי חלבו אמר רב הונא: שתי שערות
שאמרו שהיא נעשית גדולה בהן, צריך
שיהא בעיקרן גומות [לפי המאירי גומות
אלו הן "בליטות דקות שהלחות מתכנס
בתוכן והשערות יונקים משם, משום שכל
שאין גומא בעקרו במקרה הוא נולד ועתיד
הוא לנשור"].

רב מלכיו אמר רב אדא בר אבהו: גומות,
אף על פי שאין שם שערות, הרי הן סימן
גדלות, כיון שאין גומא בלא שער, וודאי
שהיה שם כבר שער, ונשר!

[והיות והוזכר כאן שמו של רב מלכיו ויש
שם של אמורא הדומה לו בשם רב מלכיא]
אמר רב חנינא בריה דרב איקא כלל זה
יהיה נקוט בידך: הלכות שפור, שפחות
וגומות, רב מלכיו אמרן, ואילו הלכות
בלורית, אפר מקלה וגבינה, רב מלכיא
אמרן!

רב פפא אמר כלל אחר: הלכות המתייחסות
לדברים האמורים במתניתין ובמתניתא, רב
מלכיא אמרן ואילו הלכות שנאמרו בתור
שמעתתא של אומרם, רב מלכיו אמרן

וכלשון הכתוב "והיא לא נתפשה", אסורה
לבעלה. הא נתפשה באונס, מותרת לו.

ויש לך אשה אחרת המזנה תחת בעלה, שאף
על פי שלא נתפשה אלא זינתה ברצון, הרי
היא מותרת לו. ואיזו היא, זו שקידושיה
קידושי טעות [כגון המקדש אשה על מנת
שהוא כהן ונמצא שהוא ישראל, או קידושי
קטנה שקידושה אחיה ואמה מדרבנן] שאף
על פי שבנה מורכב על כתפה, ממאנת
והולכת לה! ואפילו נבעלה משגדלה.

סובר רבי ישמעאל, כל הבעל על דעת
קידושין הראשונים בועל ואינו חוזר
ומקדשה בכיאה משתגדיל, וכיון שאינה
מקודשת לו מהתורה אין זנותה תחתיו
אוסרת אותה.

ומשאירע מכשול זה, נמנו וגמרו, וקבעו
חכמים את ההלכה: עד מתי הבת ממאנת,
עד שתביא שתי שערות.

וזה הקשה רב כהנא לחבריו: הרי נמנו
ופסקו שלא תמאן.

פרוש חבריו של רב הונא ולא עבוד עובדא
[ולא התירוה למאן].

רבי יצחק ותלמידיו דרבי חנינא עבוד עובדא
כרבי יהודה והתירוה למאן לאחר שהביאה
שתי שערות, ואע"ג דנבעלה בגדלותה.

אזל רב שמן בר אבא, אמרה קמיה דרבי
יוחנן.

אזל רבי יוחנן אמרה קמיה דרבי יהודה
נשיאה.

בעצמו.

והוסיף רב פפא: וסימנא לידע מי התייחס למתניתא ומי אמר שמעתתא:

מתניתא [בלשון הנופל על לשון], **מלכתא!** והיינו, שרב מלכיא מתייחס לדברי מתניתא ומתניתין.

ומבארין: מאי בינייהו מה בין רב פפא ורב חנינא בריה דרב איקא?

איכא בינייהו דין שפחות, שהוא שייך למתניתין. לרב פפא אמר את זה רב מלכיא, שכל הלכותיו הן מתניתין ומתניתא, ואילו רב חנינא בר איקא שנה הלכה זאת בכלל הלכותיו של רב מלכיו.

אמר רב אשי: אמר לי מר זוטרא, קשה [התקשה] **בה רבי חנינא מסורא: מדוע לא** **לישתמיט** [לא טרח] **תנא ואשמועינן דין גומות** שהן סימן גדלות אפילו בלא שנראה שער?

ותריין: **אי אשמועינן גומות**, הוה **אמינא** **עד שיהו שתי שערות בשתי גומות**. ולפיכך לא נאמר דין זה במשנה או בברייתא, עד שבא רב מלכיו ושנה בשם רב אדא בר אהבה שגומות הינם סימן לשערות שהיו, ונשרו.

וקא משמע לן שאין צורך בשתי שערות בשתי גומות נפרדות אלא דאפילו שתי שערות בגומא אחת הן סימן גדלות.

ומקשינן: **ומי איכא כהאי גוונא שתהיינה שתי שערות בגומא אחת?**

והכתיב בספר איוב "אשר בשערה ישופני

והרבה פצעי חנם". ואמר רבא בביאור כתוב זה: **איוב בסערה חירף, ולכן, בסערה השיבוהו!**

בסערה חירף: אמר איוב לפניו: רבש"ע, שמא רוח סערה עברה לפניך ונתחלפה לך בין איוב לאיוב [שהינך מכה את איוב אוהבך כאלו היה אויבך]?

ולכן **בסערה השיבוהו**. ככתוב "ויען ה' את נב-ב **איוב מן הסערה** [והיינו, משער ראשך נמצאת תשובתך], **ויאמר אליו, שוטה שבעולם! הרבה נימין** [שערות] **בראתי בראשו של אדם, ולכל נימא ונימא בראתי לו גומא בפני עצמה, כדי שלא יהיו שתיים יונקות מגומא אחת. שאלמלא שתיים יונקות מגומא אחת, מכחיש מאור עיניו של אדם!!**

גומא בגומא לא נתחלף לי, איוב באיוב נתחלף לי?

ומוכח מדברי רבא שאין שתי שערות היונקות מגומא אחת וכיצד אמרנו ששתי שערות בגומא אחת נקרא סימן?

ומשינינן: **לא קשיא. הא, בגומא, שבגוף האדם יש שתי שערות בגומא אחת. הא, ברישא, בראשו של אדם נמצאת כל שערה בגומא נפרדת.**

אמר רב יהודה אמר שמואל: שתי שערות שאמרו שהן סימן גדלות אינן צריכות להיות סמוכות זו לזו. אלא, אפילו נמצאו אחת על חכה [שהיא מעין בשר מעובה בצורת כף מעל האבר ומתחת לכרס] ואחת על הביצים.

תניא נמי הכי: שתי שערות שאמרו, אפילו אחת בנבה מתחת לאותו מקום באשה ואחת בכריסה. וכן אחת על גבי קשרי